

Po glavnoj skupštini UJU u Skoplju

(Tretje mišljenje.)

Delegati, koji behu u Skoplju na glavnoj učiteljskoj skupštini, iznose svoja mišljenja o uzrocima neuspeha iste. Urednik "Tovariša" izneo je kronološkim redom sve što je bilo u Skoplju, drug iz Maribora dopunjuje njegov izveštaj. A meni se čini, da ni on nije izneo pravo stanje stvari, jer izgleda, da ga ni sam ne poznaje.

Dopisnici raznih dnevnika objavili su svoje izveštaje onako, kako je to godilo duhu njihovih listova i bilo potrebno prema tadašnjoj političkoj situaciji. Učiteljski kongres pao je u najnezgodnije vreme, kad su partizanske strasti bile najvećma raspljene. Teško je bilo održati drugarski značaj skupštine i njezin čisto staleški depolitizirani ton u vremenu, kad su mnogi drugovi sa partizanskim zborovima dolazili na svoju učiteljsku skupštinu. Ali što je bilo — prošlo je, i dužnost onih, koji behu poslani, da zastupaju društva i izraze njihove želje na skupštini naša, da ništa ne precutkujući, ništa ne ulepšavajući tim svojim društvinama kažu pravu istinu u onom obimu, u kojou su je sami saznali. Jer zaista, teško je za dva dana kongresa poznati istorijat i uzrok svih dogadjaja, koji su doneli poznate posledice.

Čudno je, da mnogi tako tragično tuže dogadjaje u Skoplju. Naučili smo na skupštini, na kojima se kritika kretala u onom okviru, koji su joj dali oni, čiji se rad kritikuje. A Južna je Srbija puna onih mlađih ljudi, koji lome taj okvir. Izveštaci bi morali užeti više psihološkog rasudživanja u pomoć, pa bi mnoge stvari učinili razumljivijim. Uzroke takozvanog "neuspeha" trebalo je tražiti u prošlosti, a ne na samom kongresu, jer je kongres samo bilans te prošlosti.

Vratimo se malo na prošlogodišnju skupštinu u Beogradu, pa ćemo i tamo naći jedan uzrok, zbog koga je skupština u Skoplju onako burno završena. Delegati, koji su pažljivo pratili rad skupštine u Beogradu, a niso se žurili na ručak niti mislili o banketima, mogli su zapaziti, da prošlogodišnja kandidacija članova za izvršni odbor nije bila u redu. Tada se nije išlo na to, da u upravi sede samo učitelji, već su partie zahvale, da ima svaka svoga čoveka u našem, čisto staleškom izvršnom odboru. I šta je bilo u stvari? Evo!

U dane kongresa u Beogradu, sastali su se u hotelu "Ruski Car" delegati pojedinih sekacija i političkih grupa i sporazumeli se o zajedničkoj kandidatnoj listi, na kojoj bi svaka partija imala srazmeran broj svojih kandidata. Ali predsedništvo ne sačešće rezultat toga sporazumevanja, već iznese pred skupštinu drugu listu, koju ova primi mišljenje, da je to sporazumna lista. Kad su delegati kod "Ruskog Cara" saznali da ovaj prepad, dojurili su na skupštinu i uložili protest. Ali je bilo dockan. Iz milosti dali su im neka mesta u upravi, i stvar se stišala. Delegati su se umirili, ali su sa beogradskim skupštine poneli ogroženo nezadovoljstvo. To se nezadovoljstvo preko cele godine kuvalo u njima, da bukne na skupštini u Skoplju. Članovi Udrženja čekali su rezultate rada nametnute uprave, a kad je ova pretrpela nekoliko neuspeha, kad su učitelji počeli gubiti svoja kravato stečena prava — ogroženje je išlo vrhuncu i samo čekalo dan, kod će buknuti silnim protestom. Taj dan je bilo skupština u Skoplju.

Još nešto. Svi govornici na skupštini u Skoplju zastupali su dva mišljenja: jedni su

bili protiv izvršnog odbora, drugi protiv učitelja-referentata u Ministarstvu. Otkuda to? Evo uzroka:

Prvog dana kongresa pozvao me je drug, koji je prvi govorio na skupštini, da prisustvujem sednicu kluba učitelja demokrata (Davidovićevaca) koja se vršila u jednoj gostionici. Drug radikal me je pozvao na sednicu kluba učitelja-radikalica, koja se vršila u drugoj gostionici. I šta je donešeno na tim sednicama? — Demokrati su odlučili, da ne daju izvršnom odboru povelenje, jer je Pribićevićev pristalica predsednik odbora. Radikali su odlučili, da budu protiv učitelja-referentata u Ministarstvu. Te su odluke izražene na skupštini kroz govore većine govornika. Zato sam u svom govoru u Skoplju oštros napao: 1. upravu zbog njenog prošlogodišnjeg izbora i nauspeha i 2. učitelje govornika, koji su na skupštini zastupali gledišta svojih partija iđući tako daleko, da su staleškoj skupštini pretili sa 11. septembrom. Za te klubске odluke drugovi iz Hrvatske i Slovenije nisu znali, otuda čudjenje zbog onako burne debate. A šta je skupština završena tako nezgodno, krivo je predsedništvo, jer je dalo izjavu, da je izveštaj o radu uprave primljen. Skupština je tražila glasanje, dok predsedništvo nije htelo primiti taj predlog, bojeći se, da ne bi ostalo u manjini. A kako bi bilo, videlo bi se, da je pristupljeno glasanju.

Zatim, treba razumeti one mlade učitelje, koji služe po najzabačenijim selima Južne Srbije, te nemaju prilike, da se sastanu i razgovore sa svojim drugovima, već provode samotni život gorama i nemanjem puteva odvojeni od ostalog sveta. Oni žive usamljeni, predani dužnosti svojoj, oduševljeni idealizmom rade za dobro i napredak otadžbine, a za nagradu dobijaju ukidanje i onih jednih i zlehdih prava, koja su teškom mukom stečeli. Za njih su dani skupština dani izražaja boli od pretrpljenih patnji, tada oni daju oduške svome gnjevu i grmu silnim protestom protiv svih onih, koji su krivi za njihovo razočarenje. A pred njima je izvršni odbor, zato on dobija prve udarce. A ko bi bio i ko drugi, glavni krivac, i on ne bi izbegao zasluženoj optužbi.

A kongres u Skoplju nije naš neuspeh, već samo jedan dokaz, da učiteljstvo nije više ravnodušno, već da se interesuje svojom sudbinom i ne dozvoljava, da mu drugi kroje kapu po svojoj volji.

Šta mi hočemo? Da li je bolja takva debata, u kojoj se iznesu sve rane, koje nam drugi nanose, ili zatajivanje njihovo, poslušno odobravanje i potvrđivanje svega, što se servira sa predsedničkog stola? Zar nisu bolji mlađi učitelji, koji žive prate rad organizacije i interesuju se uspehom, a traže leka neuspehu, nego svi oni, koji spavaju mrtvijem snom? Kongres u Skoplju pokazao je, da učiteljstvo ima borce, koji će svakad smelo ustat u odbranu svojih prava i pokazati svoju otpornost svakom onom, ko ustane protiv njih. Nesporazumi, koji su izbili u Skoplju posledice su neorganizovanja kongresa u tehničkom pogledu, zatim nesnalaženje uprave u stvorenoj situaciji. Da je predsedništvo imalo bolju takmicu, skupština bi se završila mnogo bolje i mirnije.

Slovenački delegati izvršili su svoju dužnost. Ideja depolitizacije bačena je medju drugove u Srbiji. Potrebno je, da je

smo tozadovno v Jugoslaviji še zelo zelo daleč, za skoro vsemi civiliziranim državama in da bo treba še prav odločnega boja za naše ženske pravice. Vendar pa imamo, hvala Bogu, klubu temu tudi med nezakonskimi materami prav skrbne materje in dobre vzgojiteljice. Koliko jih je, ki vso od očeta zavrženo ljubezen preneso na dete, se ga oklenejo z vso dušo, mu posvetijo vse moči, vse življenje. Taka mati je svoj greh pač tisočkrat oprala in je v mojih očeh vredna vsega spoštovanja.

Ker je torej pot posebno nezakonskega materinstva tako silna bridka in trnjava, bi se, ako katera na tej poti omaga in pade, ne smeli pravzaprav niti čuditi, kaj šele posirati kamenje in ga metati na ubogo revo, ki je bogje koliko trpela, predno je pod težo bremena obupala ter razčilala javno mnenje in paragrafe. Nočem braniti in za-

govarjati dejstev, katera označujemo kot memorala in kaznjiva, povedala bi samo, da je po mojem mnenju pretežna večina vseh onih, ki se otresejo materinstva na nedopusten način in tudi onih, ki so sicer materje, a tega lepega imena ne zasluzijo, ker svojih dolžnosti ne izpolnjujejo, žrtev nas vseh, žrtev pomanjkljive vzgoje, žrtev naših razdrapanih, ozkočnih, nehumanih in mnogokrat tako silno krivičnih socialnih razmer. Tu je jedro rakane, ki gloda naše telo na vseh koncih in krajih, i te ne bomo izlečili niti z moraliziranjem, niti z zapiranjem zločink, marvec s tem, da bomo energetično posegli v jedro celote. Kakor je zdravnička veda prišla v okom malezljivim boleznim šele takrat, ko je začela postopati profilaktično, t. j. s kanalizacijo, izboljšavanjem stanovanjskih razmer in širjenjem splošne higijene, torej s sredstvi, ki dajejo celoti zdravejše življenske pogoje, tako bomo tudi moralni nivo našega ljudstva sploh in ženstva posebej dvignili šele s pravilnim umevanjem in energičnem izboljšavanjem naših splošno socialnih razmer in naših zakonov. Dvigniti moramo celoto in celoto bo dvignila poedinca!

In sedaj: Kaj je tozadovno naša naloga!

samo predsedništvo usvoji i da u njemu budu svi samo učitelji i borci za staleška prava, a ne partizani i izvršioci partijskih smerova. Još nije sve preučeno, još treba mnogo truda. Kad se udruži slovenački idealizam sa srpskom temperamentnošću i borbenošću — uspeha će biti više nego neuspeha. A slabost naše organizacije leži u tome, što još nismo ujedinjeni, što su vodje organizacije i u njoj partizani, a ne samo učitelji. Otuda nezaštitavanje progona učitelja od strane organizacije, jer u njenom predsedništvu svakad se nalazi neki pristalica partije, koja je na vlasti i te progone vrši. Samo onda kad svi u organizaciji otrese partijski prah sa sebe i osete se samo učiteljima i borceima za dobro naroda — zasića našem staležu lepša budućnost. Nečega trulog ima u našoj organizaciji. To se mora lečiti, da sve ne pro-

padne. To znaju oni, koji nam oduzimaju stečena prava, zato su gluvi za naše proteste a gluvočni za naše molbe.

Onda, kad se ujedini celokupno učiteljstvo zemlje naše, kad svih osamnaest hiljada učitelja budu nosili jednu zastavu — povratice se izgubljena prava, zastrepeće protivnici našeg staleža pred snagom našom. Kad narod bude podupirao zahteve naše, oni će biti ispunjeni. Tada će i naša staleška uprava smelo tražiti, da se poštaju naša prava, sa više borbenosti moći će nas zastupati, a dosadanju ponižnost zamenice hrabrošću.

A donde, dokle se drug radije propasti druga svog, dok partije gospodare redovima našim — daleko je budućnost naša. Propast naša doćiće za nas samih.

Slobodan J. Živojinović,

Naše statistike.

Začetkom počitnic je prosvetna uprava razveselila upravitelje in ravnatelje naših učnih zavodov s posebnim plahiami polnim raznih vprašanj in najrazličnejših tabel pod lepo donečim in vzpodbujajočim naslovom "statistika".

Po tolikih žalostnih statističnih izkušnjah zadnjih let smo te plahte razgrnili z velikim spoštovanjem in še z večjim upom, da bode ta najnovješta statistika **jasna in smiselna**. Vsaj v kakovosti papirja se je opazil že na prvi pogled velik napredok od raznih prejšnjih izdanj. A ko si začel študirati kopico vprašanj in primerjati razne tabele, je tvoj up na smiselnost in jasnost in kmalu splaval po vodi. Jezen si odložil delo ter čakal, da se zbrisia.

Ko se pa sam nisi zbrisal, si začel vpraševati druge, ki so prav toliko pojmljili z vesni in si jo tolmačili po svoje, kakor ti sam, si se zbarakidal med matične liste in razne druge papirje ter delal kakor si mislil v najboljši veri, da je prav. Oddahnili si se, ko si ta nestvor oddal na pošto in imel prijetno zavest, da ti ne bode več grenil miru podnevi ter te ne bode strašil v spanju ponoči.

Kako so naši tovariši nadzorniki spravili vsak za svoj srez tako različno pojmovane in izdelane statistike na skupno kilometrsko plahto, to je seveda posebno poglavje, za katero bi bilo potreba napisati poseben članek.

Pa pustimo ironijo ob strani!

Statistika je sama na sebi posebna veda. Da je ta veda umestna, potrebna in koristna, tega ne bode nične zanikal. Seveda pa mora biti statistika **jasna in smiselna**. Ta jasnost in smiselnost pa mora dobiti svoj izraz v vseh podrobnostih tako, da zamorebit takoj popolno in neizpodbitno sliko o predmetu, katerega obravnavata. Ako si pa pri sestavljanju sam niš na jasnom, kako si bode na jasnom oni, ki jo dobi v roko!

Ko sestavljamo statistiko, moramo imeti zavest, da bode res služila svojemu namenu, t. j. da bode v centralni uporabljena in pregledana v študijske in statistične svrhe. Te zavesti pa žal nismo imeli, ako hočemo biti odkriti. Zakaj zadnja leta smo poslali že na vagonje papirja izpoljenega z raznimi statističnimi podatki v Beograd, a kaj se je z njim zgodilo, tega nam seveda ni treba vedeti.

Priznamo, da so prilike v naši državi tako različne, da je res umetnost spraviti jih v skupno statistiko. A raven radi komplikirnosti bi bilo potreba prav posebne

Da bi vsaka naša žena hotela, znala in zamogla postati prava, dobra mati. V dosegu tega cilja je po mojem potrebljeno med drugim tudi:

— Širji sosvet se sestane v Ljubljani, ker ne more poverjenštvo nikogar odtegnati od volilne upravičenosti pri ljubljanskih občinskih volitvah. Na poznejsi čas je nemogoče preložiti, ker je že skrajni čas za sejo in je pozneje pouk na obrtno-nadaljnvalnih šolah ob nedeljah, v septembri pa je bil na 25. sklican občni zbor Zveze državnih nameščencev, katerega se morajo udeležiti tudi učiteljski delegati in zastopniki. Na seji v Ljubljani se bo sklepalo, kje naj se vrše v bodoče seje širjega sosveta.

— Revizija uradniškega zakona. Centralna komisija je izdelala obširen projekt za izmenočin zakona in uredbe za razvrščanje ter ga je poslala resortnim ministrom, da ga prouči in stavi v nanj svoje prizanke. Komisija že deluje ter pregleduje projekt centralne komisije z ozirom na prosveto in njene interese.

— Za državnega podtajnika v ministru prosvete je imenovan g. Ant. Sušnik.

4. Tudi naša moška mladina bo morala kreniti na drugo pot. Vcepiti ji bo treba vse več spoštovanja do dekleta, žene in matere. Reče se, da Slovenci ne zna biti kavaler — no, morda tudi Slovenke ne znamo biti tako ljubke in prikupne — torej milo za drago! Ali eno se lahko in mora zahtevati; t. j. spoštovanje ženske časti ter obzir do njene zdravja in materinstva. Vsak moški bi se moral zavedati in upoštevati, da ženska ni etvelica, katera si utrga kjer in kadar hoče, potem pa vrže proč in presti pugino. Vsak oče bi si moral biti v popolni svesti velikanske važnosti, odgovornosti in svetosti trenutka stvarenja novega bitja, novega življenja, v katerem bo tudi njegovo življenje živilo iz veka v vek. Vsak mož bi moral znati zadostno oceniti vse bolečine, vse skrb in vse trpljenje svoje žene, matere njegovih otrok. Moral bi znati v prilog njegove zdravja, okrepčanja in razvedrila odpovedati se kaki osminki, kakšni cigareti, kakšnemu kvartjanju in še čemu; povdarijam: **moral bi!**

5. Boj, neizprosen bo alkohol, v katerem tonejo ogromne množine naših gmočnih in moralnih sil, bo temu sovragu, ki uniči največ družinskih sreč, ker peha v obup toliko in toliko naših deklet, žena in mater. — Proč vse žganjarne, proč 80% gostiljen in še jih bo preveč za naše razmere!

Gospoda! Ako bomo mi vsi z združenimi močmi in smotreno stremili ter delovali v tem pravcu, bo prišel čas, ko bo sleherna naša mati, mati sinov in hčera poštenjakov, ki bodo znali, pa tudi hoteli preobraziti naše razmere ter dvigniti dočuvino na nivo, ki ji pripada po njenih zmožnostih, lepotah in bogastvu. — V to skupno delo, tovariši, si danes podajmo roke in z nam bo Bog!

V Kranju, dne 7. julija 1927.

Prispevajte kot podporniki
"Pevskemu zboru UJU učiteljstva"!